

Resultaten onderzoek

De behoeften rond NME op Rotterdamse
basisscholen in kaart gebracht

Inleiding

Eind 2014 en begin 2015 is onderzoek verricht in opdracht van Gemeente Rotterdam, dienst Sport en Cultuur, met als doel inzicht te krijgen in de houding en het gedrag van Rotterdamse basisscholen rondom natuur- en milieu educatie (NME). Met de resultaten van dit onderzoek wil de gemeente Rotterdam inzicht krijgen in de vraag naar NME-producten en diensten, om het BasisPakket zorgvuldig samen te kunnen stellen, met oog voor diversiteit en kwaliteit. Met de kennis van de vraag wordt vervolgens het bestaande aanbod bestudeerd en waar nodig aangepast of nieuw aanbod ontwikkeld. Zo komt men tot een BasisPakket (en daarna tot een PlusPakket) dat aan de wensen van de leerkrachten tegemoet komt.

Met dit onderzoek is diepgaande informatie inzichtelijk geworden door in te gaan op achterliggende motivaties, meningen, wensen en behoeften van de doelgroep. Middels interviews met een semi-gestandaardiseerde interviewtechniek en participerende observaties tijdens NME-lessen, hebben we diep inzicht gekregen in de houding en het gedrag van de doelgroep op de drie eerder aangegeven domeinen. Aan het kwalitatieve onderzoek hebben in totaal 56 respondenten meegewerkt.

Leerkrachten en NME

Leerkrachten ervaren een hoge urgentie voor NME. Vooral in de Rotterdamse omgeving, waar men veel beton en stenen om zich heen heeft en er erg weinig echte natuur aanwezig is, is NME volgens leerkrachten essentieel in de vorming van kinderen. In hun dagelijkse praktijk worden zij echter zeer beperkt in de mogelijkheden, vanwege de grote druk die op taal en rekenen ligt.

Leerkrachten zien NME vooral breed, als ecologische geletterdheid. Daarbij zijn vijf grote en duidelijke voordelen aan NME gekoppeld:

- Algemene ontwikkeling van het kind
- Bewustwording van de wereld om ons heen
- Respect voor de omgeving
- Positief effect op de samenleving
- Positief effect op de school

De houding van de doelgroep tegenover NME is zeer positief te noemen. NME hoort volgens de doelgroep bij de ontwikkeling en de opvoeding van kinderen. Kinderen leren op deze manier leren hoe zij zich kunnen verhouden tot de rest van de wereld. Ontdekken en verwonderen staat hierbij centraal.

- NME maakt kinderen enthousiast
- NME verbreedt de wereld van kinderen
- NME geeft plezier
- NME leert respect
- NME zorgt voor rust

NME wordt zeer zeker niet als vervanging gezien van andere natuurmethoden. De respondenten zien het vooral als complementair, als extra. Ze zoeken bij het NME aanbod dan ook de verbinding met de praktijk: zo kunnen de kinderen zelf ervaren wat zij in de klas leren. NME is daarmee een verrijking van de andere theorie.

Huidige kennisgebieden NME

Kennis over natuur en milieu

Een onderdeel van de essentie van het leven en onmisbaar in de ontwikkeling van een kind. Het is zeer belangrijk, vooral in de stad waar de kinderen weinig met natuur in aanraking komen.

Energie & klimaat

Een belangrijk thema, echter als tweede stap: vooral voor de hogere groepen. Sleutelwoorden: *klimaat, milieu en duurzaamheid*. Luchtvervuiling en schone lucht worden aanvullend genoemd..

Groen

Belangrijk, echter roept het verder geen emotionele reactie op. De term lijkt geen toegevoegde waarde te hebben ten opzichte van de term 'kennis over natuur en milieu'.

Voedsel en gezondheid

Leren waar voedsel vandaan komt, wat er allemaal bij komt kijken en hoe het proces verloopt is zeer noodzakelijk. De meeste kinderen denken dat melk uit een pak komt en tomaten uit de supermarkt.

Afval, cradle to cradle en circulaire economie

Termen als cradle-to-cradle en circulaire economie spreken op het eerste oog niet aan. Het thema afval is zeer belangrijk, omdat kinderen vaak niet weten waar de spullen die zij gebruiken heen gaan. Zij denken *weg = weg*, en staan er niet bij stil wat voor impact dit heeft.

Dieren en dierenwelzijn

Zeer belangrijk onderdeel, met name de bewustwording dat dieren met respect behandeld moeten worden. Bovendien is het een aspect dat de kinderen aanspreekt, de meeste kinderen zijn gek op dieren.

De methodiek van NME

Onderzoekend en ervarend leren

Kinderen moeten praktisch en zelfonderzoekend bezig zijn bij NME. Dan kunnen de kinderen zelf gaan ontdekken: wat gebeurt er bijvoorbeeld met een worm als je hem in een bak met zand doet? Hoe ga je om met huisdieren? Waar komen die beukenootjes vandaan? Ze leren het beter als ze het zelf zien en ervaren. De kracht van NME ligt met name in het zintuiglijke. Kinderen onderzoeken en werken samen, zodat ze samen dingen kunnen ervaren. Veel beeldmateriaal, filmpjes en doe-opdrachten in tegenstelling tot lezen en tekst is het devies. *Plaatje – praatje – daadje*.

Werken vanuit eigen tempo

De kinderen moeten de mogelijkheid krijgen om in hun eigen tempo dingen te ontdekken en zich over dingen te verwonderen. Het werken vanuit eigen interesses van het kind en op een eigen tempo is zeer belangrijk bij NME. De koppeling die na de activiteiten volgt, namelijk dat de klas en de kinderen er met elkaar over praten, is ook belangrijk, dan komt de stof pas echt binnen bij de kinderen.

Leren in de diepte

Sommige thema's zijn één les en daarna komt het onderwerp in de perceptie van de doelgroep nooit meer terug. Zij hebben het gevoel hiermee de kinderen tekort te doen. De leerdoelen moeten helder zijn, zodat daar naar toe gewerkt kan worden. Structuur in de lessen en een doel waar de kinderen naar toe werken is essentieel. Om deze reden is er ook meerwaarde in voorbereidende lessen. Een methode in de klas met afsluitend een les bij de kinderboerderij of in een schooltuin is ideaal. Pas dan gaat de theorie leven.

Doorlopende leerlijn

Een doorlopende lijn bij het NME aanbod en een opbouw voor alle klassen is van grote waarde. Leerkrachten willen graag van tevoren weten in welk jaar de kinderen welke dingen leren, zodat ze een vooruitblik hebben en weten wat er komen gaat. Het grote plaatje is voor hen zeer belangrijk, waarbij de kinderen op hun eigen tempo en vanuit eigen interesse kunnen leren. Leren in de diepte.

Differentiatie

Bij jonge kinderen moet de nadruk vooral liggen op de bewustwording: waar melk vandaan komt, dat een appel aan een boom groeit en dat vlees van een dier is. Bij oudere kinderen gaat het meer om het inhoudelijke stuk, zoals wat voor soort vogels of bomen er zijn. Variatie in werkvormen is iets wat men heel belangrijk vindt bij de lessen, omdat de ene leerling beter met de ene werkvorm overweg kan dan de ander. Om iedereen de kans te geven een fijne ervaring te hebben zijn verschillende werkvormen zeer gewenst.

Inside out- outside in principe

In het klaslokaal missen de kinderen de realiteit van de natuur. Helaas verhindert de tijdsdruk tripjes naar buiten vaak, de wens is echter sterk aanwezig. Daarnaast is het fijn om de natuur naar binnen te halen. Leerkrachten zien grote waarde in de entourage, omdat dit de beleving voor de kinderen vergroot. NME materialen binnen het klaslokaal zijn zeer gewenst.

Geen koppeling met taal en rekenen

NME wordt liever niet gekoppeld aan taal en rekenen, omdat daardoor de focus op NME verloren gaat. NME oppervlakkig combineren met rekenen en taal is oké, echter deze combinatie moet niet te vaak gemaakt worden, omdat het spontane van NME dan wegraakt. Waar men wel een logische en belangrijke koppeling in ziet is woordenschat. Door met NME bezig te zijn vergroten kinderen hun woordenschat. Dit dient een bijkomstig voordeel te zijn, en geen doel op zich. Koppeling met 'tussendoor-momenten' zoals pauzes en schoolreisjes is echter wel gewenst.

Koppeling met Lekker Fit

Voedsel en gezondheid is een enorm belangrijk thema. Tegelijkertijd is de voeding in de klas niet altijd optimaal; er zijn jonge kinderen met overgewicht aanwezig. Dit is het gevolg van de eetgewoonten en het tekort aan beweging. Lekker Fit scholen zien dan ook een koppeling met Lekker Fit. De kinderen leren gezond te eten door middel van het Lekker Fit programma. Een volgende logische stap zou zijn: waar komt dit eten vandaan?

Het NME aanbod

Focus op kennis over de natuur, voedsel en gezondheid, recycling en dieren

De bewustwording over voedselproductie is enorm belangrijk. Leren waar voedsel vandaan komt, wat er allemaal bij komt kijken en hoe het proces verloopt staat centraal bij de doelgroep. Daarnaast zijn recycling en dierenwelzijn zeer belangrijke thema's.

Thematisch werken

Leerkrachten zien NME graag in een projectmatig aanbod, bijvoorbeeld elke periode een ander thema. Doordat het thema dan in de klas terug kan komen gaat het meer leven. Materialen zijn hierbij erg belangrijk, zoals bijvoorbeeld schapenwol, bloemzaden of een schimmelzak.

Aansluiting bij de directe leefwereld van kinderen

NME activiteiten moeten het liefste wijkgericht zijn. Hoe dichterbij het kind, hoe meer eigen het wordt. Het grote plaatje is belangrijk, maar dient altijd in de context van de directe leef- en leeromgeving van het kind gebracht te worden.

Jaarlijkse leskisten aanbieden

Leskisten worden gewaardeerd. Zo kunnen de kinderen voelen, zien en ervaren. Een leskist moet goed uitgerust zijn met degelijke materialen en een duidelijke beschrijving van het gebruik. Een leskist hoeft maar 1x per jaar geleverd te worden, dan kan de leerkracht hier alle thema's gedurende het hele schooljaar mee ondernemen.

Niet samenwerken met commerciële partijen

Commerciële partijen kunnen in de ogen van de doelgroep een dubbele agenda hebben en kinderen als toekomstige klanten zien. Zij houden er niet van om samen te werken met commerciële partijen.

De locaties

Om zoveel mogelijk aan te sluiten bij de directe leefwereld van de kinderen is een locatie in de buurt gewenst. De locatie moet veilig zijn en zo goed mogelijk afgeschermd, zodat de kinderen vrij hun gang kunnen gaan. De leerkrachten willen graag dat er op de locatie overzicht is, zodat zij zelf de kinderen goed in het oog kunnen houden.

Uitdagende en aantrekkelijke omgeving

De omgeving moet uitdagend en aantrekkelijk zijn, het moet de kinderen prikkelen. Een kinderboerderij is ideaal, omdat dit uitdagend is voor de kinderen en alle elementen voor NME bevat. De entourage en aankleding bij de CNME's wordt erg gewaardeerd.

De NME'er

De persoonlijkheid en betrokkenheid van de NME'ers en tuinmannen zijn bepalend in de houding van de leerkrachten over de schooltuinen. Leerkrachten hebben hier dezelfde visie als bij NME in het algemeen: ze vinden het belangrijk dat NME'ers de taal van kinderen spreken. Ze verwachten geen didactische of pedagogisch onderlegde docenten, het boeien van de kinderen vinden zij het belangrijkste. De passie voor natuur en tuinieren overbrengen op de kinderen, daarin zien zij de grootste rol voor de NME'ers.

Gebracht met passie en enthousiasme

De NME'er is essentieel voor respondenten. Zij ervaren dat de NME'er een schat aan kennis heeft waar ze de kinderen mee kunnen verbazen. De doelgroep vindt het belangrijk dat de kinderen vol verwondering kijken naar wat ze leren over NME. Passie voor het NME vak is voor hen een belangrijkere eigenschap dan de pedagogische vaardigheden, al is dat natuurlijk wel een fijn gegeven.

Duidelijke taakverdeling

De leerkrachten voelen zich het prettigst bij een ondersteunende rol voor zichzelf: de NME'er leidend en de leerkracht ondersteunend. Zij bieden die ondersteuning graag, enerzijds omdat zij er van overtuigd zijn dat de NME'er het beter kan overbrengen dan zijzelf ooit zouden kunnen en dus leidend dient te zijn, maar ook omdat ze door middel van de ondersteuning zelf de stof kunnen terugkoppelen in de lessen op school. Een kort overleg bij aanvang van de les wordt op prijs gesteld door de leerkrachten, zodat zij met de NME'er kunnen afstemmen over de aankomende les en de verwachtingen. Ook overleg over tijdsbesteding en verdere invulling wordt gewaardeerd.

Openstaan voor feedback

Leerkrachten weten zelf wat het beste werkt voor 'hun' kinderen. NME'ers moeten open kunnen staan voor feedback en suggesties.

Succeservaringen meegeven

De leerkrachten vinden het prettig wanneer de NME'er inzet op het genereren van succeservaringen. Kinderen complimenteren wanneer ze het goed doen, hen succes laten beleven in wat ze doen, zal in de ogen van de leerkrachten zorgen voor een positieve algehele ervaring. Op de lange termijn beklijft NME zo beter hangen bij de kinderen.

De communicatie rond NME

De doelgroep ziet graag een mix tussen print en digitaal aanbod. Een beeldende brochure per post wordt gewaardeerd. Het overgrote deel van de informatie willen zij echter digitaal ontvangen. Daarbij zijn een aantal zaken als drempelverlagend genoemd:

Centrale website

Een overzichtelijk aanbod van het aanbod zoals de schooltuinen, kinderboerderijen en leskisten met korte beschrijvingen. Voor leerkrachten is het fijn wanneer zij kort en bondig inzichtelijk hebben welke materialen ze kunnen aanvragen of lenen, zoals leskisten. Dit is nu zeer onduidelijk voor hen. Zo kan de doelgroep aansluiting zoeken bij bestaande onderwerpen en thema's.

Digitaal inschrijven

Voor de doelgroep zou het ideaal zijn wanneer men het aanbod via de mail ontvangt en men hier zich direct op de website kan inschrijven. Er wordt gerefereerd aan de inlogsystemen van uitgevers, die als prettig worden ervaren.

Een jaarplanner

Inschrijven doet men graag aan het begin van het schooljaar (vlak vóór de zomervakantie, of vlak na de zomervakantie) en direct voor het hele jaar. Juni en november zijn rustigere maanden voor groepsleerkrachten. Maart en mei zijn belangrijke beslismaanden voor de directie. Het vooruit inplannen werkt erg goed voor de doelgroep, het geeft de leerkrachten overzicht en tevens is het voor hen een stok achter de deur om te blijven gaan.

Een vast contactpersoon

Vaste contactpersonen worden gewaardeerd door de leerkrachten. Dit geldt zowel voor NME, als voor de school zelf.

Nieuwsbrieven

Leerkrachten noemen nieuwsbrieven als een goed communicatiemiddel om het aanbod onder de aandacht te brengen en te houden. Zulke nieuwsbrieven kunnen tweemaandelijks worden rondgestuurd.

Visuele communicatiestijl

De toon dient voor de doelgroep vriendelijk, collegiaal en visueel te zijn. De informatie moet het liefst kort en bondig zijn. Ze ontvangen veel info, dus teveel informatie kan er doorheen glijpen. Door het scanbaar te maken voorkomt men dat het ongelezen verwijderd wordt.

Communicatie door de gemeente

De doelgroep hecht waarde aan de gemeente als partner. Zij zien de communicatie dan ook graag afkomstig van de gemeente als overkoepelend orgaan voor al het losse aanbod.

